

Rapport 2005:97

Arkeologisk förundersökning

Schaktning för VA vid Skeda kyrka

Skeda socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Jessica Wennerlund

Schaktning för VA vid Skeda kyrka

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Beskrivning över Skeda kyrka	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Slutsatser	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7
Bilaga 1. Ritningar	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

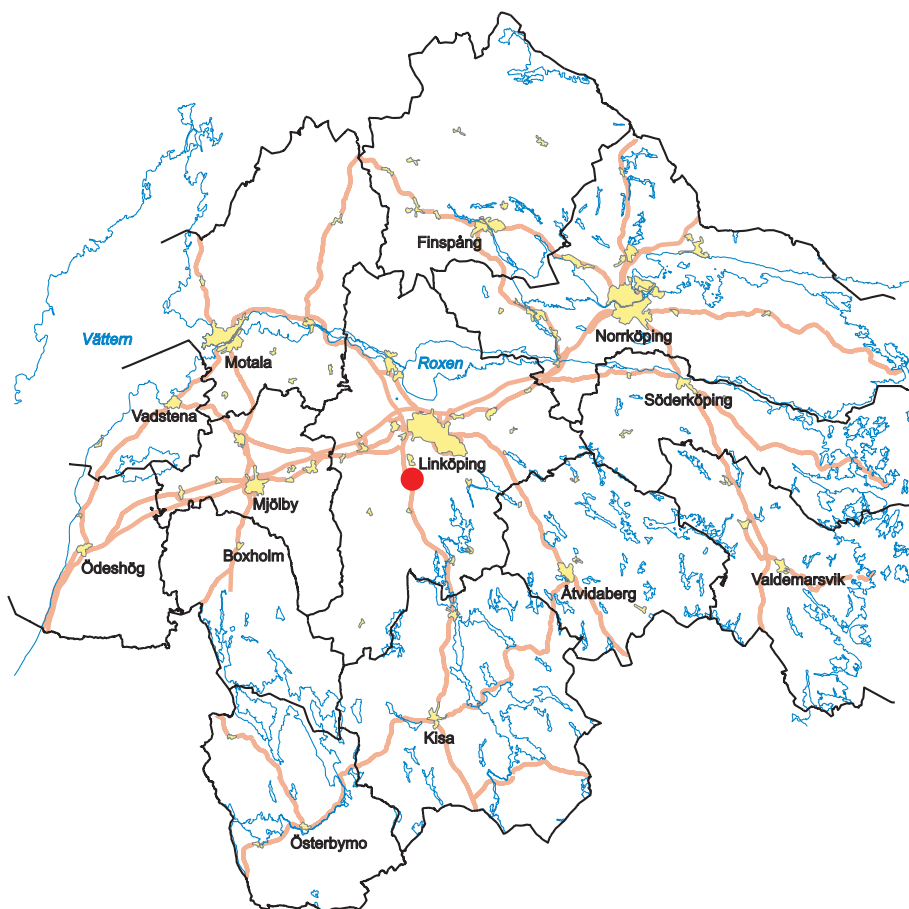
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

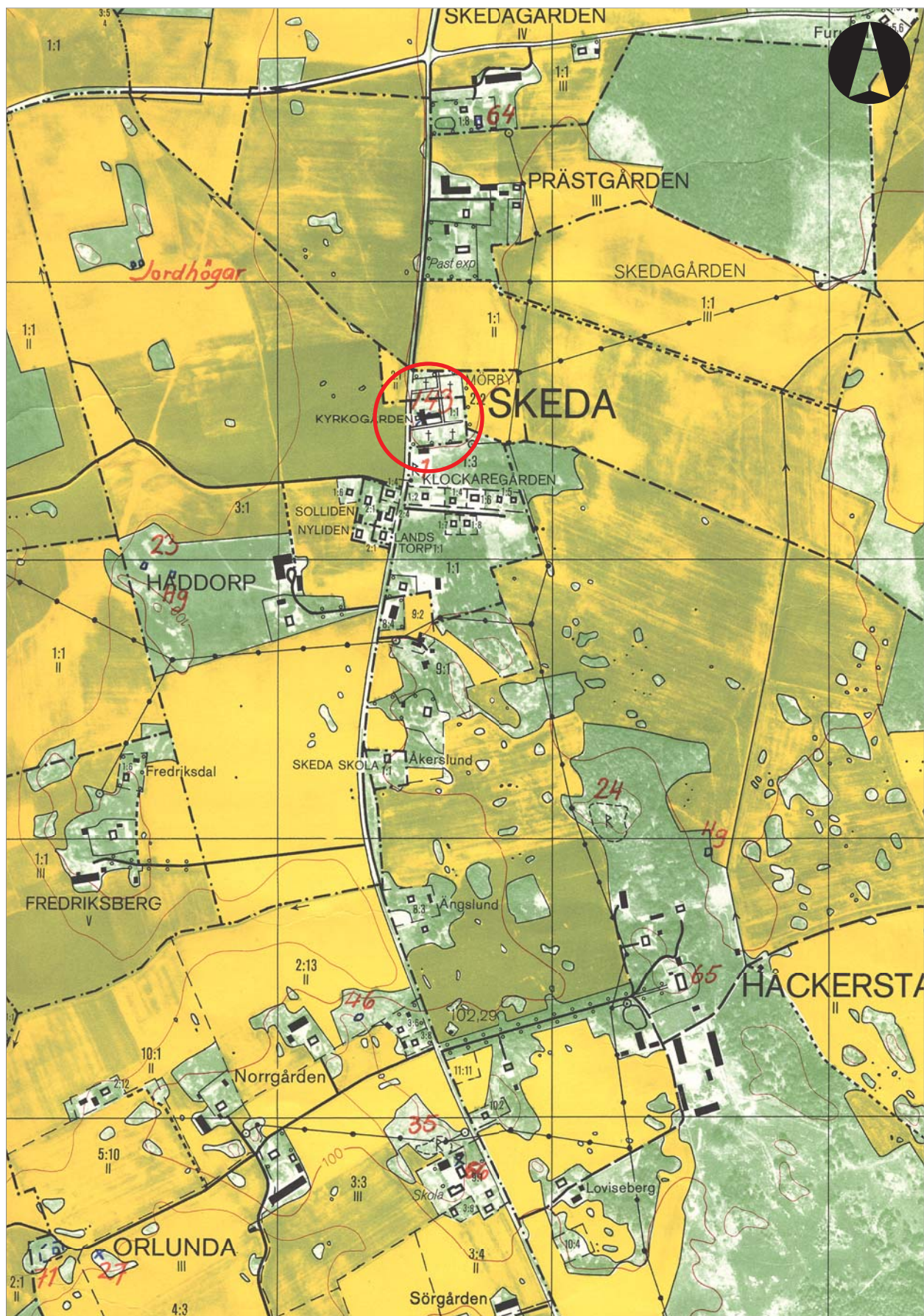
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde 1997 en arkeologisk förundersökning inom och invid Skeda kyrkogård, Linköpings kommun. Arbetet utfördes i samband med schaktningar för VA och installation av en handikapptoilet i Skeda kyrka. Schaktning förekom både inne på kyrkogården och längs med Gamla Kalmarvägen utanför kyrkogården. Ledningarna borrades in genom kyrkans grund.

På kyrkogården påträffades omarkerade gravar på 1,0-1,4 m djup. Dessa var placerade i öst-västlig riktning med huvudena i väster. Allt gravmaterial återbegravdes på sina ursprungliga platser. Ett kortare parti av långhusgrunden kunde även dokumenteras. I den del av schaktet som löpte utanför kyrkogården framkom bland annat raseringslager med tegel och kalkbruk samt odlingsjord.

Jessica Wennerlund
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 37 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning i samband med schaktning för VA och installation av en handikapptolett inom ovan rubricerade område.

Undersökningen utfördes under tiden 25 augusti - 9 oktober 1997 efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Uppdragsgivare var Skeda-Slaka kyrkliga samfällighet vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvariga för förundersökningen var Ann-Charlott Feldt och Olle Hörfors. För rapportarbetet svarade undertecknad.

Beskrivning över Skeda kyrka

Skeda kyrka är ursprungligen en romansk kyrka som byggts om och till vid ett flertal tillfällen. Kyrkan har daterats till första delen av 1200-talet. Från början var kyrkan tämligen liten, med ett 13 m långt och 8,5 m brett långhus och ett kor som var smalare än långhuset.

Vid 1400-talets början förändrades koret och fick samma bredd som långhuset. Samtidigt byggdes en sakristia på norra sidan. Under 1400-talets senare del eller under 1500-talets början revs långhusets norra mur och utökades så att kyrkans bredd blev densamma som dagens. Vid samma tid valvslogs kyrkan och ett vapenhus byggdes på södra sidan.

Från början hängde kyrkans klockor i en klockstapel som med tiden förföll. 1750-54 uppfördes ett nytt torn vid västra gaveln. 1794 skedde den första och mest genomgripande restaureringen. Sakristian försvann, valven togs bort och vapenhuset revs. Kyrkan fick nya brädvalv och takresning, flera och större fönster samt ny sakristia på norra sidan. Under 1900-talet har ett antal mindre ombyggnader och restaureringar skett (Lindqvist 2004).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var i första hand att, där så var möjligt, se till att arbetet berörde fast fornlämning i så liten omfattning som möjligt. Fast fornlämning som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär, omfattning och datering.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av en antikvarisk kontroll i samband med schaktningsarbetena, varvid schaktning med grävmaskin varvades med handgrävning. Kulturlager och anläggningar dokumenterades på plan- och profilritningar,

separata lager- och anläggningsbeskrivningar samt genom fotografering. En bedömning av skelettmaterialet genomfördes varefter det återbegravdes. Föremål som tillvaratogs förvaras i avvaktan på slutgiltig fyndfördelning på Östergötlands länsmuseum under accessionsnummer C4284.

Resultat och tolkning

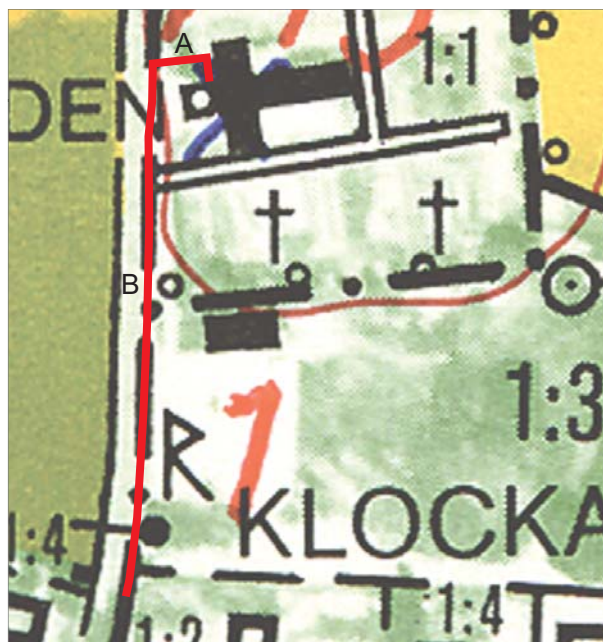
Den sammanlagda schaktlängden uppgick till ca 130 m varav 50 m undersökta. Schaktdjupet varierade mellan 0,86 m och 2,20 m.

Schakt A

Eftersom schaktet utgick från långhusmuren kunde en del av grundmuren dokumenteras (fig 4). Sockeln var uppförd med kluvna granitstenar och murad med kalkbruk. Under markytan fanns en grundsula av samma typ av sten. Grundsulan kragade ut 5-7 cm utanför sockeln.

Under grundsulan fanns ett 0,16-0,18 m tjockt lager småsten och därunder ett knappt decimetertjockt lager av fin sand. De två sistnämnda lagren hör till grundläggningen av kyrkan. Under grundläggningen fanns ett odlingslager av sandig kulturjord, som i sin tur överlagrade undergrunden av sand.

I schaktet, som utgick från långhusets nordvästra hörn, påträffades sex gravar (se bilaga 1). De döda var huvudsakligen placerade i öst-västlig riktning med huvudena i väster. Gravidjupet varierade mellan 1,20 m och 1,70 m.

Figur 3. Utsnitt ur Ekonomiska kartans blad 085 37 med sökschakten markerade. Skala 1:2 000.

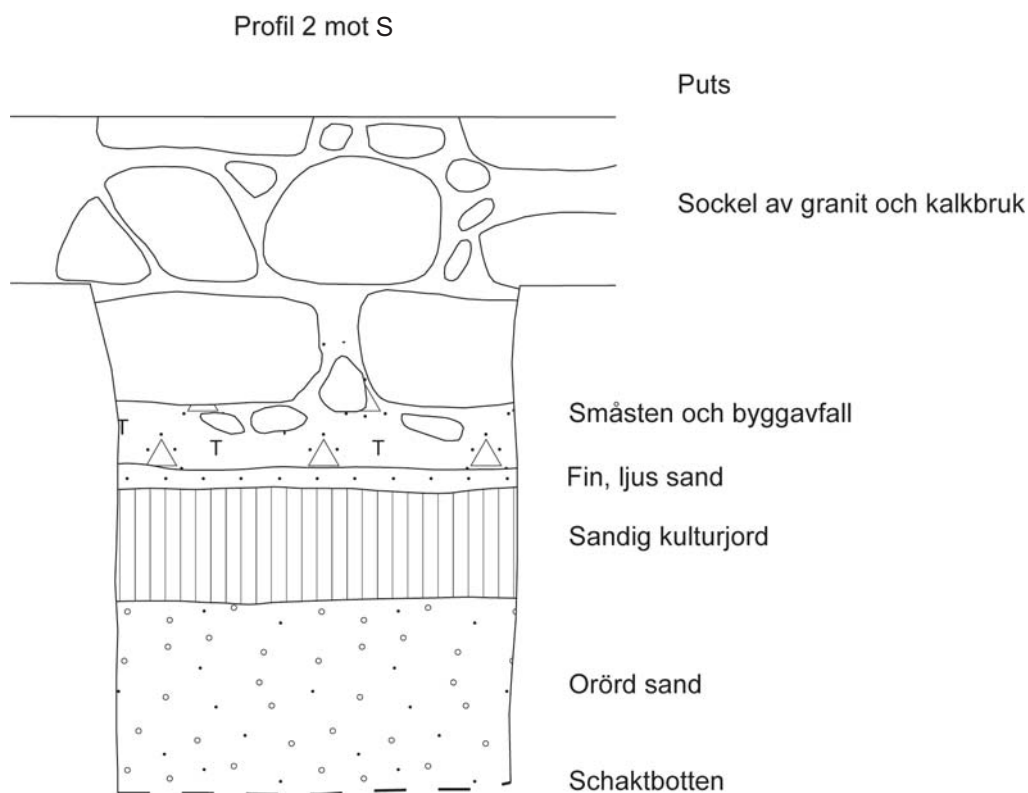

Fig 4. Profil över del av långhusets grundmur.

Grav I: Bestod av enstaka revben, ryggkotor och underarmsben som påträffades vid schaktning. Överarmsben och några ryggkotor låg in situ. Graven låg på 1,33 m djup från dagens marknivå.

Grav II: Intakt grav, där endast kraniet var synligt i schaktväggen. Kindtänderna i underkäken saknades p g a av tandlossning. Endast bakre suturen synlig på kraniet. Kraniet tolkat som tillhörig en äldre person. Graven låg på 1,20 m djup.

Grav III: Troligen en skadad grav. Ett underben med knäet i öster och foten i väster. Benets placering indikerar att den döde placerats med huvudet i öster. Begravningsdjup 1,20 m.

Grav IV: Barngrav. Skelettet, som var intakt och låg utanför schaktet, tillhörde ett 1-2 årigt barn. Låg på 1,40 m djup.

Grav V: Tydlig nedgrävning bestående av kistkant med rostspår mitt på kanten som framträdde vid schaktningen. Begravningsdjup 1,50 m.

Grav VI: Graven låg på 1,70 m djup. Endast överkanten av graven syntes då schaktningen inte skedde djupare.

Schakt B

Schakt B var beläget längs vägen väster om kyrkan. Den totala längden uppgick till ca 120 m, varav ca 40 m undersöktes. Den större delen av schaktsträckan uppvisade en likartad lagerbild. Profil ritades över den del av schaktsträckan som visade de väsentligaste lagren och anläggningarna (se bilaga 1). Överst fanns en modern gatuläggning med underliggande bärlager av sand och raseringsmassor. Närmast den södra bogårdsmuren fanns ett humöst ploglager (L3), medan lagret saknades närmare kyrkan.

Bogårdsmuren var uppbyggd av obearbetad gråsten, med en grundläggning av sprängsten. Bredden på muren var ca 1,10 m och höjden var ca 0,70 m. Längs hela schaktsträckningen fanns ett raseringslager (L4), vars tjocklek varierade mellan 0,06 m och 0,40 m. Raseringslagret torde härröra från en av kyrkans byggnads- eller renoveringsfaser.

Innanför bogårdsmuren fanns under raseringslagret ännu ett humöst ploglager (L6), efter sannolikt medeltida ryggade åkrar. Tjockleken på ploglagret varierade mellan 0 m (under bogårdsmuren) och 0,42 m. Underst fanns undergrunden av morän (sand och sten). Det totala schaktdjupet varierade från 0,86 m som grundast utanför bogårdsmuren, där berggrunden gick upp och till 2,20 m som djupast.

En sotig nedgrävning (A1) var synlig i undergrunden. Diametern på nedgrävningen var 0,54 m och djupet var ca 0,14 m. Anläggningen tolkades som en förhistorisk härd.

Fynd

Kistbeslag (fig 5) påträffades i schakt A. Beslagen var tillverkade i järn och var av två modeller. En typ var med vågig underkant och har fungerat som utsmyckning. Den andra modellen var hörnbeslag utan utsmyckning.

Slutsatser

Vid schaktningen för VA vid Skeda kyrka 1997 påträffades sex gravar på kyrkogården. Begravningsdjupet varierade mellan 1,0 och 1,70 m. De döda var såväl barn som vuxna och de var huvudsakligen placerade med huvudena i väst, förutom en som troligtvis hade huvudet i öst. Inga gravar daterades.

Väster och sydväst om kyrkogården och kyrkan fanns längs schaktsträckningen byggnadsraseringslager och ploglager. Väster om kyrkan härstammade det understa ploglagret sannolikt från medeltida ryggade åkrar. Under detta ploglager påträffades en härd som bedömdes vara förhistorisk.

Referenser

Lindqvist G. 2004. Skeda kyrka. *Linköpings stifts kyrkor*. Korta vägledningar. Västervik.

Skeda kyrka. 1965. Linköpings stifts kyrkor. Korta vägledningar. AB Östgöta Correspondenten. Linköping.

Figur 5. Kistbeslag påträffade i schakt A. Foto Jessica Wennerlund, ÖLM.

Tekniska uppgifter

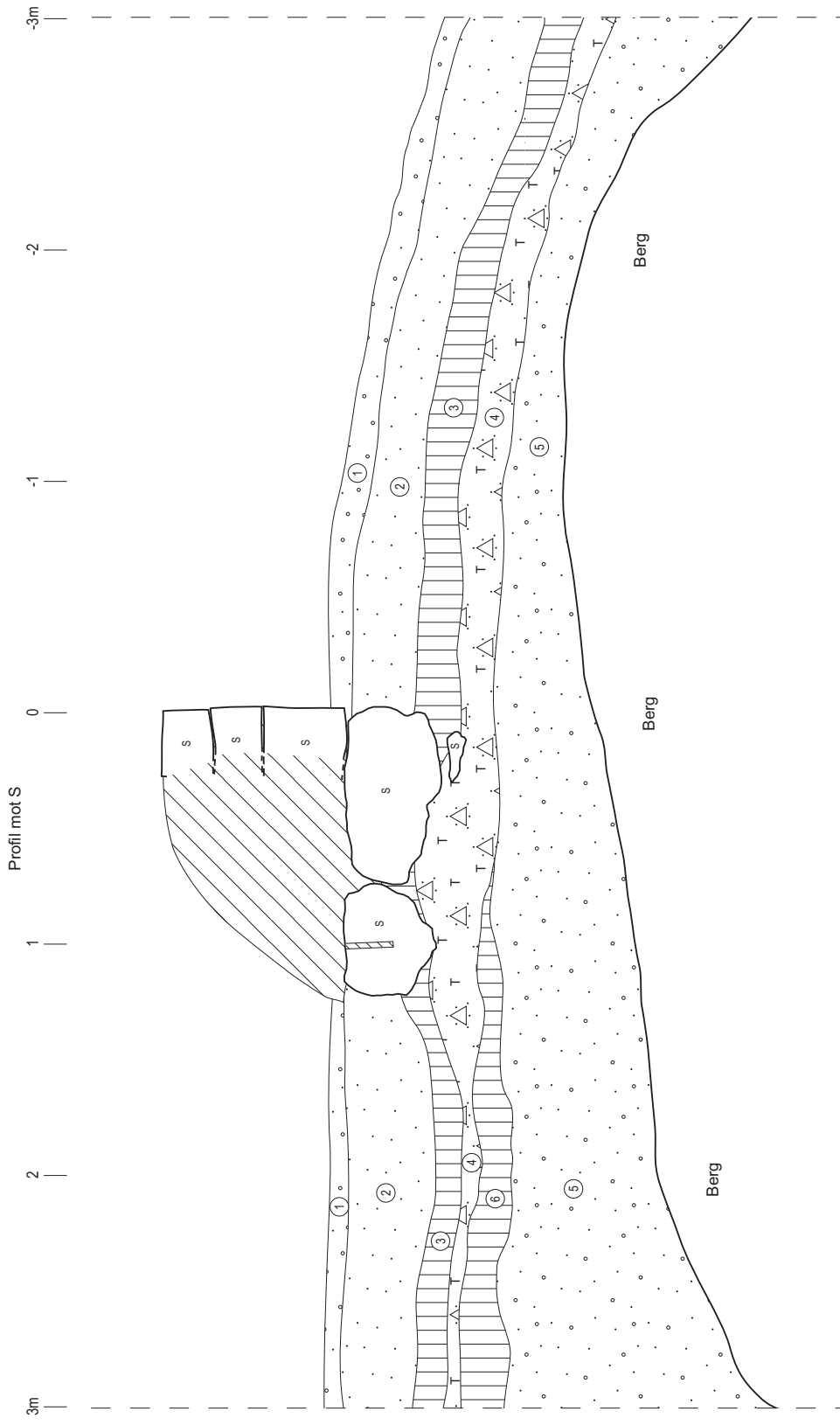
Lokal	Skeda kyrka och kyrkogård
Socken	Skeda
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	
Ekonomiska kartans blad	085 37 (8F 3h)
Koordinater	X6469250, Y1485750
Koordinatsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens diarienummer	225-1949-97
ÖLM diarienummer	835/96
ÖLM kontonummer	5971
Uppdragsgivare	Skeda, Slaka kyrkliga samfällighet
Kostnadsansvarig	Skeda, Slaka kyrkliga samfällighet
Projektledare	Ann-Charlott Feldt, Olle Hörfors
Rapport	Jessica Wennerlund
Fältarbetstid	1997-08-25--10-09
Total schaktsträcka	130 löpmeter
Varav undersöktes	50 löpmeter
Fynd	ÖLM C4284
Foto	Film 1998S25
Analyser	Nej
Grafik	-
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2005:97 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Ritningar

Då ritningarna är förminskade är skalorna 1:20 och 1:25 istället ca 1:30 respektive 1:40.

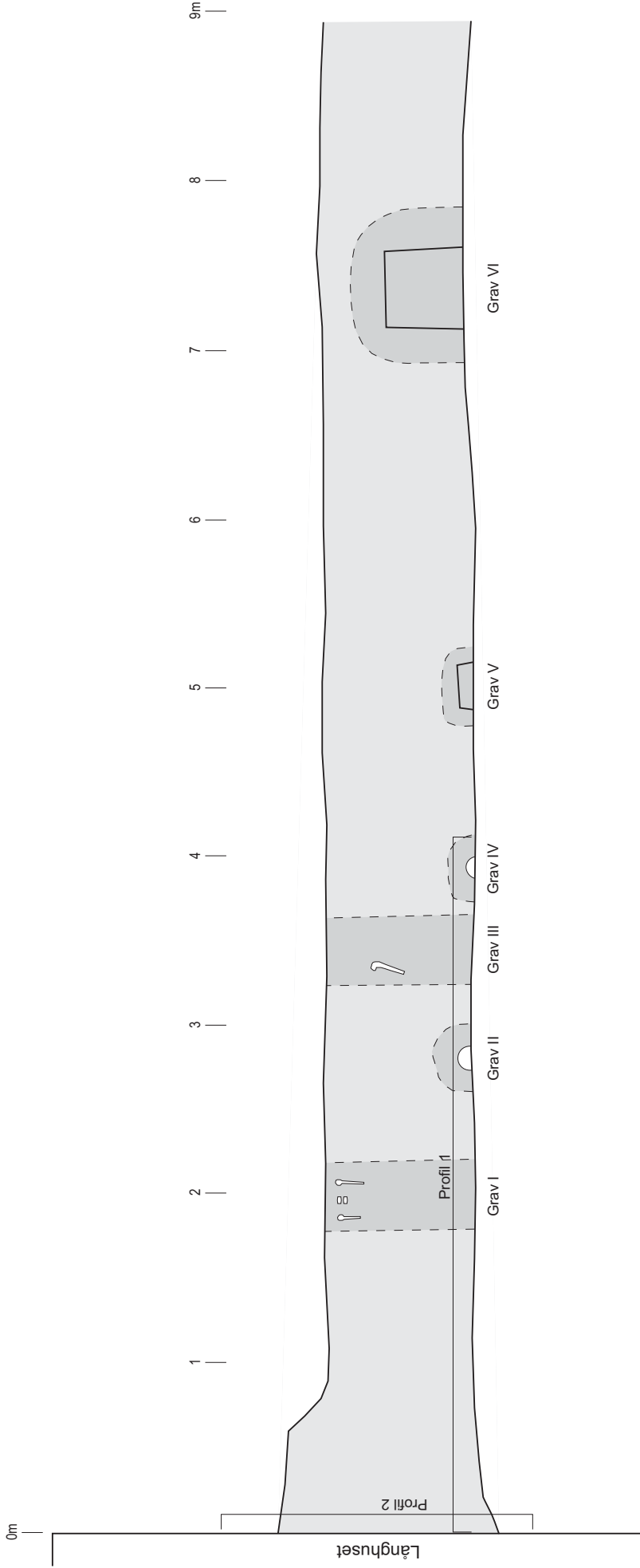

- 1 Modern grusbeläggning.
- 2 Ren sand och raseringslager.
- 3 Ploglager.
- 4 Raseringslager innehållande kalkbruk, grus och tegel.
- 5 Naturlig mark.
- 6 Ploglager.

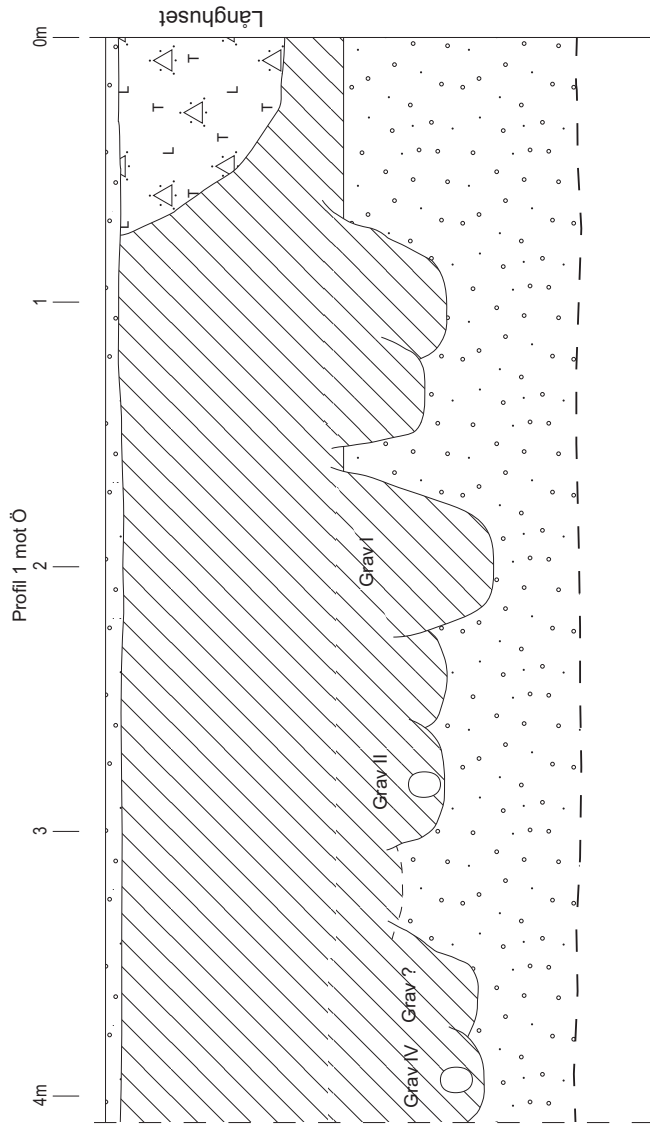
Skeda kyrkogård, schakt A
Skeda socken
Linköpings kommun, Ög
Profiriting
Skala 1:20
Dnr 835/96
1997-09-16 Olle Hörfors
Renritning Lasse Norr

Dnr 835/96:2

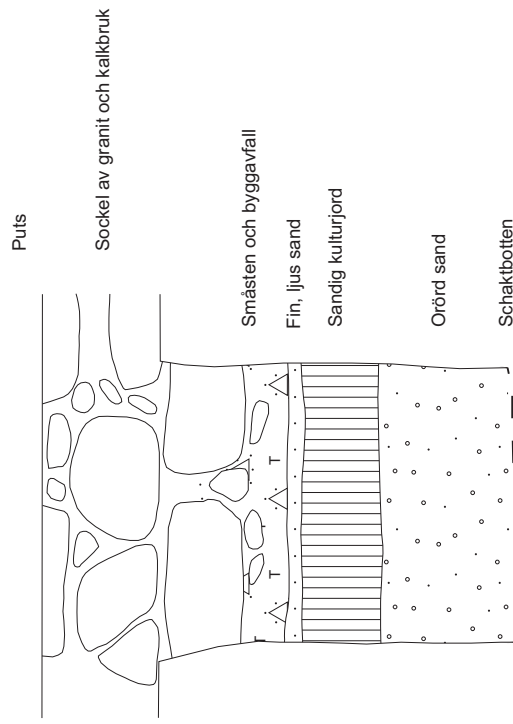

Skeda kyrkogård, schakt A
Skeda socken
Linköpings kommun, Ög

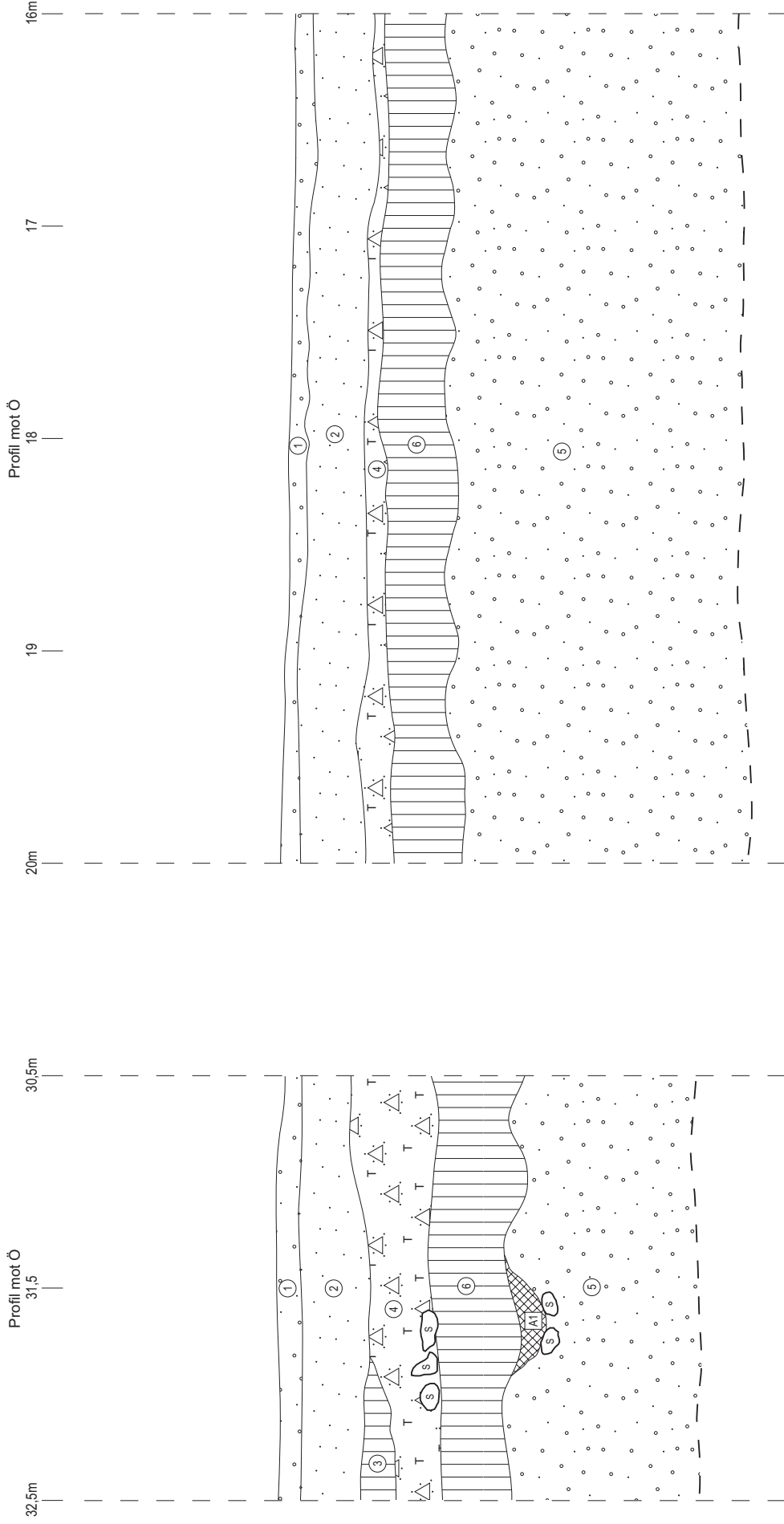
Planritning
Skala 1:25
Dnr 835/96
1997-09-16 Ann-Charlott Feldt
Remritning Lasse Norr

Profil 2 mot S

Skeda kyrkogård, schakt A
Skeda socken
Linköpings kommun, Ög
Profiriting
Skala 1:20
Dnr 835/96
1997-09-16 Ann-Charlott Feldt
Renritning Lasse Norr

- 1 Modern grusbeläggning.
- 2 Ren sand och raseringslager.
- 3 Ploglager.
- 4 Raseringslager innehållande kalkbruk, grus och tegel.
- 5 Naturlig mark.
- 6 Ploglager.
- A1 Sotfärgad nedgrävning. Hård? Förhistorisk?

Skeda kyrkogård, schakt B
 Skeda socken
 Linköpings kommun, Ög
 Profilirning
 Skala 1:20
 Dnr 832/96
 1997-09-16 Olle Hörfors
 Renritning Lasse Norr

